

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki “Erdemler” Temasında Yer Alan Metinlerde “Kök Değerler”¹

Ömer Kemiksiz

Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
omerkemiksiz@gmail.com,

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-8628-6203>

Öz

Bu araştırmanın amacı, ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki “Erdemler” temasında yer alan metinleri içerdikleri kök değerler bakımından incelemektir. Nitel araştırma deseninde doküman incelemesiyle gerçekleştirilen araştırmanın örneklemini ortaokul Türkçe ders kitaplarında okuma ve serbest okuma metni olmak üzere 34 adet hikâye edici ve bilgilendirici metin oluşturmaktadır. Veriler, içerik analizi ile çözümlenmiş, 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerlerinin sınıf seviyelerine göre metinlerde ne sıklıkla işlendiğini tespit etmeye odaklanılmıştır. Bulgular bölümünde kök değerlerin ders kitaplarındaki frekans ve yüzdeleri tablolar ve grafikler aracılığıyla sunulmuş, ilgili değeri örneklendiren cümlelere yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, incelenen metinlerde kök değerlerin 578 kez işlendiği, sınıf seviyesi arttıkça metinlerdeki kök değer oranlarının arttığı belirlenmiştir. Yardımseverlik (f=119) ve sevgi (f=112) değerleri “Erdemler” temasındaki metinlerde en sık işlenen değerler olurken en az işlenen değerler ise sorumluluk (f=32), dürüstlük (f=26) ve adalet (f=10) şeklinde sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ders Kitapları, Erdemler Teması, Kök Değerler, Metin, Türkçe Dersi.

¹ Makale Geliş/Kabul Tarihi: 28.04.2020/03.12.2021

Künye Bilgisi: Kemiksiz, Ö. (2021). Ortaokul türkçe ders kitaplarındaki “Erdemler” temasında yer alan metinlerde “Kök Değerler”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (3), 1602-1627. DOI: 10.33437/ksusbd.727783.

**“Core Values” in the Texts under the Theme of “Virtues” in
Secondary School Turkish Coursebooks**

Abstract

This research aims to examine texts included under the theme of “Virtues” in secondary school Turkish coursebooks in terms of their core values. The research was conducted with the document analysis among the qualitative research designs. The sample consisted of 34 narrative and informative texts in the form of reading texts and free reading texts in secondary school Turkish coursebooks. The content analysis method was used to analyze the obtained data and to determine how often the justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, benevolence core values stipulated in the 2018 Turkish Lesson Curriculum were treated in the texts by grade levels. In the findings section, the frequencies and percentages of the core values treated in the coursebooks are presented via tables and graphs, and sentences that exemplify the relevant value are included. The findings of the study show that the core values were treated for 578 times in the examined texts and the core value ratios increased as the grade level increased. The values of benevolence (f = 119) and love (f = 112) were found the most frequently treated values in the texts included under the theme of “Virtues” theme, while the least treated values were responsibility (f = 32), honesty (f = 26) and justice (f = 10), respectively.

Keywords: Coursebooks, Root Values, Text, Turkish Lesson, Virtues Theme.

GİRİŞ

“İnsanların yaşamında amaç ve ideallerini belirlemede, tutumlarını biçimlendirmede, çeşitli olay ve insanları değerlendirmelerinde, davranışlarını sergilemede ölçüt olan” (Demirhan-İşcan, 2019: 36) değer kavramıyla ilgili literatürde çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. İnsanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanların davranışlarına yön veren inançlar bütünü (Tezcan, 2018: 9), millî ve küresel gelişime elverişli olan hayat prensiplerini yönlendiren, yaşama sevinci, mutluluk, huzur vb. getiren olgu (Ulusoy, 2019: 65) şeklinde tanımlanan değerler, toplumdaki bireylerin ilişkilerini tayin eder ve onların nasıl davranması gerektiği konusunda ölçütler ortaya koyar. Bu ölçütler sayesinde bireyler arasında ve toplumda huzur ve mutluluk meydana gelir (Akay, 2018: 6). Toplumda güzel düşünce ve davranışların yaygınlaştırılması, kötü ve olumsuz düşünce ve davranışların ise iyi ve olumlu düşünce ve davranışlara dönüştürülmesinin temelinde de yine değerler yatmaktadır (Ulusoy ve Arslan, 2016: 5). Çünkü değerler bireyin davranışları üzerinde bir kontrol ve denetim görevi üstlenerek toplum tarafından hoş karşılanmayan davranışları engeller (Sapsağlam, 2016: 7).

Bireylerin, içinde yaşadıkları toplumun kurallarına uygun şekilde yetiştirilmesi çeşitli kişi ve kurumların hem en önemli hedefi hem de en önemli görevidir. Çocuk, hayata yönelik temel değerleri öncelikle ailesinde edinir, ardından eğitim kurumları bu sorumluluğa ortak olur. Eğitim kurumlarından çocuğu bilgi yönünden geliştirmesi yanında temel insani değerler bakımından da olgunluğa erdirmesi beklenir. Bu sebeple çocuğun, bu kurumlarda geçirdiği zaman diliminde çeşitli değerleri öğrenip benimsemesi ve sosyal hayatında davranış olarak göstermesi son derece önemlidir.

Okullar, farklı çevreden, farklı sosyokültürel özelliklere sahip öğrencilerin bir araya geldiği ve öğrencilerin birbirini etkilediği kurumlardır (Nalçacı, 2019: 201). Öğrencilerin aileden sonraki ikinci önemli sosyalleşme alanı olan ve onları toplumun değerleri ve davranış formlar konusunda sistemli bir plan çerçevesinde yetiştirerek hayata hazırlayan yerler (Emiroğlu, 2017: 121) olarak kabul edilen okullar, yeni neslin değerlerini, tutumlarını ve davranışlarını etkileyebilmektedir. Bu nedenle bu kurumların, öğrencilere iyi tercihler yapabilmek için alternatif davranışlar gösterebilmesi ve onların kendilerine yeni alternatifler seçecek stratejiler ve amaçlar belirleyebilmelerinde yardımcı olması gerekir (Ulusoy ve Dilmaç, 2016: 12). Zira eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı olmayıp bu sistemin asli görevlerinden biri temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek ve yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmektir (MEB, 2019: 4). Eğitim kurumları bu görevlerini yerine getirirken çeşitli yolları kullanır ve öğrencilerin olumlu değerleri kazanmalarına yardımcı olmayı amaçlar. Eğitim öğretim sürecinin en önemli materyallerinden biri olan ders kitapları da bu amaç doğrultusunda kullanılabilecek malzemelerin başında gelmektedir.

Değerlerin aktarımında önemli role sahip olan dil, toplumların anlaşma vasıtası olduğu gibi aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı/aktarıcısıdır (Özbay, 2002: 115). Örgün eğitimin öncelikli amacı da ana dilinin öğretimidir. Öğrenci, iyi bir ana dili eğitimi aldığı takdirde bu derslerde edindiği bilgi, birikim ve beceriyi diğer ders alanlarına da taşıyacaktır. Ancak bu öğretim, yalnızca bir dil ya da dil bilgisi öğretimi değil, bir millete ait değerlerin benimsetilmesi işi olarak da görülmelidir (Özbay ve Karakuş-Tayşı, 2011: 24). Bu sebeple öğrencinin akademik hayatında önemli yeri olan Türkçe derslerinin değerler eğitimi konusunda da yadsınamaz bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Pilav ve Erdoğan'a (2016: 355) göre de dilin, iletişim ve öğrenmede temel araç olduğu dikkate alındığında değerler eğitimindeki etkisi ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı Türkçe derslerinde kullanılan farklı edebî eserler aracılığıyla öğrencilerin temel dil becerileri geliştirilmeye çalışılırken onlara incelenen eserlerdeki değerlerin aktarılması da hedeflenmelidir (Yaman vd., 2009: 108). Yapılacak bu çalışmalarla Türkçe dersinin amaçlarından olan "hoşgörölü, insan haklarına

Ö.Kemiksiz Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki “Erdemler”...

saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olan ve bu sorunlara çözümler üreten; millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem veren ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendiren bireylerin yetiştirilmesine” (MEB, 2006: 4) de katkı sunulacaktır.

Öğrencilere toplumun temel değerleri Türkçe ders kitaplarındaki metinler aracılığıyla tanıtılmakta ve öğrenciler bu eserler vasıtasıyla millî ve evrensel değerleri kazanmaktadırlar. Yine bu metinler aracılığıyla toplumdaki çeşitli sosyal rollerle karşılaşan öğrenciler, metinlerdeki değerlerin iletilmesi ile iyi ve kötüyü, doğru düşünemeyi ve doğru davranmanın nasıl olması gerektiğini görmekteyiz (Ekinci-Çelikpazu ve Aktaş, 2011: 417). Bundan dolayı metinler aracılığıyla pek çok mesaj verebilecek nitelikte bir ders (Pilav ve Erdoğan, 2016: 355) olan Türkçe dersinde öğrencilere kazandırılması planlanan değerlerin öğretiminin nitelikli bir şekilde yapılabilmesi için ders kitaplarına alınacak metinlerin seçiminde titiz davranılmalı ve türünün özelliklerini yansıtan, nitelikli metinlerin seçilmesine çalışılmalıdır (Güven ve Yıldırım, 2019: 815). Bu durum, ders kitaplarının hazırlanmasında birer kılavuz görevi gören öğretim programlarında da üzerinde durulan bir husus olmuş, programlarda kitaplara alınacak metinlerin nicelik özellikleri yanında niteliklerine de değinilmiştir. Nitekim farklı dönemlerde hazırlanan programlarda Türkçe ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinlerin alınması (MEB, 2015: 8; MEB, 2019: 18), metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere aykırı unsurların yer almaması, metinlerin öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak nitelikte olması (MEB, 2006: 56) gibi özelliklere dikkat çekilmiştir.

2017 senesinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğretim programlarında gerçekleştirilmeye başlanan güncellemeler doğrultusunda değerler eğitimi de ayrıca ele alınmış, “Değerlerimiz” başlığı altında konuya değinilmiştir. Bu kapsamda değerlerin, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmediği, bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerin, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer alacağı (MEB, 2019: 4) vurgulanmıştır. Güncellenen diğer programlarda olduğu gibi Türkçe Dersi Öğretim Programında da öğrencilere eğitim öğretim hayatları boyunca kazandırılması hedeflenen kök değerlere vurgu yapılmış ve bu değerler “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” (MEB, 2019: 4) şeklinde sıralanmıştır. Kök değerlerin öğretim programlarına alınmasıyla birlikte konuyla ilgili akademik çalışmaların sayısında da artış yaşanmıştır. Bu araştırmalardan Eken ve Öksüz’ün (2019) ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinleri, Türkben’in (2019) ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinleri, Hatay-Uçar’ın (2019) ilköğretim hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarındaki metinleri, Erbaş’ın (2021) 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki metinleri, Şahin ve Başgöl’ün (2018) ortaokul matematik ders

kitaplarındaki metinleri, Eskimen'in (2018) 9 ve 10. sınıf Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarındaki metinleri, Özay-Köse ve Gül'ün (2020) 9 ve 10. sınıf biyoloji ders kitaplarındaki metinleri ve Işıkoğlu'nun (2019) yabancı dil olarak Türkçe öğretimi C1 seviyesindeki kitaplarda yer alan metinleri değerler bakımından inceledikleri çalışmalar, örnekleme ders kitapları olan araştırmalardan bazılarıdır. Örnekleme olarak edebiyat eserlerini inceleyen araştırmalarda Akay (2018), Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın çocuk romanlarını; Kasap (2019), Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarını; Kurt (2019), 6-10 yaş çocuklar için hazırlanmış öykü kitaplarını; Binyıl-Şahin (2019), Sabahattin Ali'nin roman, öykü ve tiyatrolarını; Ergül-Özkul (2019), Haldun Taner'in öykülerini; Demir (2019), Necip Fazıl Kısakürek'in şiirlerini; Kurtoğlu (2019), Hacı Bektaş Veli'nin eserlerini; Oktay (2019), Muallim Naci'nin "Ömer'in Çocukluğu" adlı eserini; Özer (2019), "Saftirik Greg'in Günlüğü" serisini; Taner-Duman (2019) da Bektaşî fıkralarını içerdikleri değerler bakımından ele almışlardır. Yazılı metinler dışında çizgi filmlerdeki değerleri işleyen çalışmalar da mevcuttur. Bunlardan Murat vd.nin (2019) araştırması "Afacanlar Sınıfı" animasyon filminin, Şahin'in (2019) araştırması "Rafadan Tayfa", Ateş vd.nin (2021) araştırması ise "Pisi" çizgi filmlerinin değerler bakımından incelenmesine yöneliktir.

Türkçe ders kitaplarındaki temalarda yer alan değerleri belirlemeyi amaçlayan araştırmalarda ise Akyol (2010) "Sevgi" temasını, Yaman-Atalay (2013) "Sevgi" ve "Duygular" temalarını incelemişlerdir. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunlu temalardan biri olarak kabul edilen "Erdemler" temasının kök değerlerin kazandırılmasında önemli bir yeri olduğu düşünülmeyle birlikte bu temalardaki metinleri bahsi geçen değerler bakımından ele alan çalışmaların azlığı da dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili tek araştırma Durhat ve Ökten (2020) tarafından yapılmış, bahsi geçen çalışmada ortaokul düzeyindeki dört farklı kitapta yer alan 16 metin kök değerler bakımından incelenmiştir. Bu sebeple bu araştırmada daha geniş bir örneklem (11 kitap-34 metin) kullanılarak ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki "Erdemler" teması altında yer verilen metinlerde kök değerlerin kullanılma sıklıklarının incelenmesi amaçlanmıştır, çalışmanın araştırma soruları aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

1) Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki "Erdemler" temasında yer alan metinlerde "kök değerler" in sınıf seviyelerine göre dağılımı nasıldır?

2) Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki "Erdemler" temasında yer alan metinlerde "kök değerler" in kullanılma sıklığı nasıldır?

3) Ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki "Erdemler" temasında yer alan metinlerde "kök değerler" in kullanılma sıklığı nasıldır?

Ö.Kemiksiz Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki “Erdemler”...

4) Ortaokul 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki “Erdemler” temasında yer alan metinlerde “kök değerler”in kullanılma sıklığı nasıldır?

5) Ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki “Erdemler” temasında yer alan metinlerde “kök değerler”in kullanılma sıklığı nasıldır?

6) Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki “Erdemler” temasında yer alan metinlerde “kök değerler”in kullanılma sıklığı nasıldır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, araştırma verilerinin toplanması ve analizi hakkında bilgiler verilmektedir.

Model

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki “Erdemler” temasında yer alan metinlerdeki kök değerleri tespit etmeyi amaçlayan bu çalışma nitel araştırma deseniyle yürütülmüştür. Gözlem, görüşme, doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin takip edildiği araştırma türü (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 41) olarak tanımlanan, araştırmacıya araştırma sürecinin tasarlanması, yürütülmesi, sonlandırılması ve raporlaştırılmasında rol ve sorumluluk yükleyen (Balci, 2016: 38) nitel araştırmanın amacı, araştırma sonucunda söz konusu olay veya olgu hakkında gerçekçi ve betimsel bir tablo ortaya koymaktır (Gürbüz ve Şahin, 2017: 409).

Araştırmada verilerin elde edilmesinde nitel veri toplama tekniklerinden biri olan doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Resmî ya da özel kayıtların toplanması, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesinde kullanılan bir veri toplama aracı (Ekiz, 2015: 70) olan doküman incelemesinde araştırmacı, hangi tür belgeleri inceleyeceğine araştırma konusuna bağlı olarak karar verir ve araştırma konusuyla ilgili veriyi elde edebilecek tarzda tarama işlemi yaparak veri kaydı için bir sistem geliştirir (Gürbüz ve Şahin, 2017: 187).

Örneklem

Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ve “temel anlayışı önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılması” (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 122) biçiminde tanımlanan ölçüt örnekleme tercih edilmiş, güncellenen Türkçe Öğretim Programı doğrultusunda hazırlanan ve “Erdemler” temasını ihtiva eden Türkçe ders kitapları ölçüt olarak alınmıştır.

Araştırmada, sınıf seviyelerine göre kullanılan kitapların yayınevi bilgilerine ve “Erdemler” temasında yer alıp incelemeye dâhil edilen metinlerin isimlerine Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. İçerik Analizinde Kullanılan Kitaplar ve Metinler

Sınıf Seviyesi	Yayınevi	Metinler
5. Sınıf	MEB Yayınları	Güvercin Karagöz İle Hacivat-İncelik Püf Noktası
	Anıttepe Yayıncılık	İyiliğin Değerini Bilen Kim? Büyüklerle Saygı Yaşama Sevinci Bir Bardak Sütün Hatırı
6. Sınıf	MEB Yayınları	Veremek Çoğalmaktır Gümüş Kanat Sır Tutamayan At Bakıcısı
	Eksen Yayıncılık	Forsa Kaynatılmış Tohum Ceylana Yardım Edenler Dostluk
	Ekoyay Yayıncılık	Azim İyilik Üzerine
7. Sınıf	MEB Yayınları (2019a)	Arıların İlhamı Munise Dostluk
	MEB Yayınları (2019b)	Tahta Bisiklet Kaplumbağayla İki Ördek Kızgın Bir Lira Bir Adam, Bir Köy, Bir Orman
	Dersdestek Yayıncılık	Mor Salkımlı Ev Kırmızı Pabuçlar İki Anı
	Özgün Matbaacılık	Karanfiller ve Domates Suyu Ninenin Kitabı Sol Ayağım
8. Sınıf	MEB Yayınları (2019)	İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine Kaşağı Ayaz’ın Defnesi
	MEB Yayınları (2018)	Yunus Emre’nin Mezarları Emine TeYZe’nin Çilek Reçeli

Tablo 1’de görüldüğü gibi 5. sınıf seviyesinde iki farklı kitapta 7; 6. sınıf seviyesinde üç farklı kitapta 9; 7. sınıf seviyesinde dört farklı kitapta 13 ve 8. sınıf seviyesinde iki farklı kitapta 5 olmak üzere toplam 34 metin araştırma

Ö.Kemiksiz Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki “Erdemler”...

kapsamında analiz edilmiştir. Araştırmada kullanılacak ders kitaplarına dijital ortamda (www.eba.gov.tr, www.mebders.com) ulaşılmıştır. Dinleme metinleri ders kitaplarında yer almadıkları için araştırma kapsamı dışında tutulmuş, yine şiir türündeki metinler de çalışmaya katılmayıp yalnızca düz yazı şeklindeki metinlerle çalışmanın sınırlılığı oluşturulmuştur. Böylece toplamda 27 adet okuma, 7 adet serbest okuma metninin inceleme aşamasına geçilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Metinlerdeki kök değerlerin ve alt kategorilerin belirlenmesinde anlamlı cümlelerin dikkate alınması şeklinde bir uygulama tercih edilmiştir. Araştırmada yer alan değer kategorilerinin alt kategorileri ise 18 Temmuz 2017 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan basın toplantısı için Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine” (MEB, 2017) başlıklı belge örnek alınarak hazırlanmıştır. Bu belgede yer alan kök değerlere yönelik tutum ve davranış örnekleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Kök Değerlere İlişkin Tutum ve Davranışlar

Değerler	Değerlere İlişkin Tutum ve Davranışlar
Adalet	“Adil olma, eşit davranma, paylaşma...”
Dostluk	“Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...”
Dürüstlük	“Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...”
Öz denetim	“Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...”
Sabır	“Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...”
Saygı	“Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...”
Sevgi	“Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...”
Sorumluluk	“Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...”
Vatanseverlik	“Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...”
Yardımsızlık	“Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...”

Tablo 2’de yer alan kök değerlerin sırasına uygun şekilde her birine 1’den 10’a kadar (1-adalet, 5-sabır, 8-sorumluluk gibi) numara verilmiştir. Araştırmacı

tarafından metindeki herhangi bir cümlede kök değere/alt kategoriye uygun bir ifadenin/eylemin yer aldığı düşünüldüğünde metnin bu bölümüne ilgili değerlerin numarası kodlanmıştır. Herhangi bir cümlede bu değerlerden birden fazla olması durumunda bütün kök değerler dikkate alınmıştır. Bütün metinler bu şekilde incelendikten sonra gözden kaçan bir durumun olmaması düşüncesiyle bir süre sonra aynı işlem araştırmacı tarafından tekrar gerçekleştirilmiştir.

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bir veya birçok metnin içindeki sözcüklerin, kavramların, temaların, deyimlerin, karakterlerin veya cümlelerin varlıklarını belirlemek ve onları sayıya dökmek için kullanılan (Kızıltepe, 2015: 253-254) bu teknikte yapılan temel işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek bunları okuyucunun anlayacağı biçimde düzenleyip yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 242).

Elde edilen verilerin analizinde başka bir araştırmacıyı kullanarak sonuçları teyit etme, nitel araştırmada güvenilirliği sağlamanın yollarından biri (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 275) olduğu için, kök değerlerin cümlelerde yer alma durumuyla ilgili kesin kaniye varılamayan/ tereddüde düşülen durumlarda bir alan uzmanının görüşlerine başvurulmuş, cümlelerin içeriği üzerine yapılan fikir alışverişleri neticesinde analizlere son şekli verilmiştir.

Yapılan analizler sonucu ulaşılan bulgular frekans ve yüzde değerleriyle tablo ve grafikler aracılığıyla sunulmuş, tabloların altına her bir kök değeri en iyi temsil ettiği düşünülen cümle örnekleri eklenmiştir. Cümlelerin sonuna ise ilgili cümlenin hangi kök değeri örneklendirdiği, hangi ders kitabının kaçınıcı sayfasında yer aldığı şeklinde notlar düşülmüştür. Bununla araştırmacının iç güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2016: 275) göre araştırmacı, çeşitli dokümanlar yoluyla elde ettiği verileri kendi yorumunu katmadan okuyucuya sunmalıdır. Doğrudan alıntılarla yapılacak bu tür betimlemeler, araştırmacının daha sonra yapacağı yorumlara temel oluşturacağı gibi okuyucunun, ulaşılan sonuçları bu verilere göre değerlendirmesine de imkân sağlayacaktır.

BULGULAR

Araştırma sonucu ortaya çıkan bulgular bu bölümde sunulmuştur.

Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmacının "Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki 'Erdemler' temasında yer alan metinlerde 'kök değerler'in sınıf seviyelerine göre dağılımı nasıldır?" şeklindeki birinci sorusuna yönelik bulgular Tablo 3'te gösterilmiştir.

Ö.Kemiksiz Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki “Erdemler”...

Tablo 3. Türkçe Ders Kitaplarındaki Kök Değerlerin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

Sınıf Seviyesi	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam (f)
Kök Değer (f)	80	135	261	102	578
Metin Sayısı/ Metin Başına Ortalama	7/ 11,42	9/ 15	13/ 20,07	5/ 20,4	34/ 17

Tablo 3’te görüldüğü gibi ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki “Erdemler” temasında yer alan toplam 34 metinde 578 kök değere rastlanmıştır. 5. sınıf kitaplarındaki 7 metinde 80 kök değer (ortalama 11,42); 6. sınıf kitaplarındaki 9 metinde 135 kök değer (ortalama 15); 7. sınıf kitaplarındaki 13 metinde 261 kök değer (ortalama 20,07) ve 8. sınıf kitaplarındaki 5 metinde 102 kök değer (ortalama 20,4) tespit edilmiştir. Buna göre kök değerlerin metin sayılarına göre ortalamasına bakıldığında 5. sınıftan 8. sınıfa doğru kademeli bir artışın olduğu görülmektedir.

İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın “Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki ‘Erdemler’ temasında yer alan metinlerde ‘kök değerler’in kullanılma sıklığı nasıldır?” şeklindeki ikinci sorusuna yönelik bulgular Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki “Kök Değerler”in Sayısal Dağılımı

Yayınevi	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatansverlik	Yardımsverlik	Toplam (f)
MEB	1	7	-	3	1	6	6	2	2	6	34
Anıttepe	-	6	1	1	2	8	12	3	1	12	46
Toplam (f)	1	13	1	4	3	14	18	5	3	18	80

Tablo 4’e göre 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde toplam 80 kök değer tespit edilmiştir. Kök değerler içerisinde en sık tekrarlananların sevgi (f=18; %22,5), yardımsverlik (f=18; %22,5), saygı (f=14; %17,5) ve dostluk (f=13; %16,25) olduğu görülürken adalet (f=1) ve dürüstlük (f=1) değerlerinin metinlerde en az yer alan kök değerler olduğu belirlenmiştir. Ders kitaplarındaki

metinlerde tespit edilen kök değerlere yönelik cümle örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

“Sonunda benim bir suçum olmadığı anlaşıldı, bıraktılar.” (Adalet- MEB, s. 81)

“Önce arkadaşlarımı kurtarmanı rica ediyorum.” (Dostluk- MEB, s. 73)

“Okuma yazmayı bir öğreneyim, ona ben yazacağım bir mektup. Okula başlayıp yazıyı sökünce de yazdım.” (Dürüstlük- Anittepe, s. 207)

“Aynısını yapacağından hiç kuşkusu yoktu.” (Öz denetim- MEB, s. 88)

“Ama biraz daha dayanmalıyız.” (Sabır- MEB, s. 73)

“Bizlerin de değer bilen insanlar olarak üzerimizde bin bir emeği olan sevgili büyüklerimize saygı göstermesi gerekir.” (Saygı- Anittepe, s. 200)

“Üstelik büyüklerimiz bütün bu yaptıkları fedakârlıklar için bir karşılık da beklemezler.” (Sevgi- Anittepe, s. 199)

“Yoksul bir ailenin çocuğu olan Howard, ailesine destek olmak ve kendi okul masraflarını karşılamak için kapı kapı dolaşarak çeşitli eşyalar satan bir çocuktur.” (Sorumluluk- Anittepe, s. 215)

“İşte gördüğümüz gibi milletimizin her ferdi aslında diğer insanların hayatını kolaylaştırmak ve güzelleştirmek için çalışıp didiniyor.” (Vatanseverlik- Anittepe, s. 200)

“Bir ihtiyaçları olduğunda hemen yardımlarına koşmalıyız.” (Yardımseverlik- Anittepe, s. 200)

Üçüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın “Ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki ‘Erdemler’ temasında yer alan metinlerde ‘kök değerler’in kullanılma sıklığı nasıldır?” şeklindeki üçüncü sorusuna yönelik bulgular Tablo 5’te gösterilmiştir.

Ö.Kemiksiz Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki “Erdemler”...

Tablo 5. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki “Kök Değerler”in Sayısal Dağılımı

Yayınevi	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatansverlik	Yardımsverlik	Toplam (f)
MEB	-	6	3	-	-	5	6	-	2	17	39
Eksen	3	27	7	3	5	3	8	3	4	7	70
Ekoyay	-	1	-	-	11	1	3	2	1	7	26
Toplam (f)	3	34	10	3	16	9	17	5	7	31	135

Tablo 5’e göre 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde toplam 135 kök değer tespit edilmiştir. Kök değerler içerisinde en sık tekrarlananların dostluk (f=34; %25,18), yardımsverlik (f=31; %22,96), sevgi (f=17; %12,59) ve sabır (f=16; %11,85) olduğu görülürken adalet (f=3) ve öz denetim (f=3) değerlerinin metinlerde en az yer alan kök değerler olduğu belirlenmiştir. Ders kitaplarındaki metinlerde tespit edilen kök değerlere yönelik cümle örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

“Bugün her birinize bir tohum vereceğim.” (Adalet- Eksen, s. 22)

“Unutmayalım ki dünyada en büyük servet, gerçek dostlar kazanmaktır.” (Dostluk- Eksen, s. 31)

“Ling, annesine boş bir saksıyı götürmeyeceğini söylediye de annesi saksıyı götürmesini ve dürüst olmasını öğütledi.” (Dürüstlük- Eksen, s. 23)

“Artık tahttan çekilmenin ve yerime yeni bir hükümdar seçmenin vakti geldi.” (Öz denetim- Eksen, s.22)

“Otuz sene içinde hiçbir an ümidini kesmedi.” (Sabır- Eksen, s.12)

“O yüzden salkımı hocasına ikram etmeye karar verdi.” (Saygı- MEB, s. 109)

“Babasına bakınca sevgi ve hayranlık duygusu yüreğini kapladı.” (Sevgi- MEB, s. 118)

“Ve hemen gelip geçtiği yollarda evladını aramaya başlamış.” (Sorumluluk- Ekoyay, s. 117)

“Vatan, bayrağın dalgalandığı yer değil midir, dedi.” (Vatanseverlik- Eksen, s. 14)

“Ama ne olursa olsun, iyilik etmek çok güzel bir duygu.” (Yardımseverlik- Ekoyay, s. 124)

Dördüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın “Ortaokul 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki ‘Erdemler’ temasında yer alan metinlerde ‘kök değerler’in kullanılma sıklığı nasıldır?” şeklindeki dördüncü sorusuna yönelik bulgular Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki “Kök Değerler”in Sayısal Dağılımı

Yayınevi	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik	Toplam (f)
MEB (2019a)	1	18	-	3	2	6	9	3	3	12	57
MEB (2019b)	-	-	1	9	9	2	22	2	6	11	62
Dersdestek	-	1	7	5	2	1	11	6	6	17	56
Özgün	1	1	1	12	22	6	15	6	11	11	86
Toplam (f)	2	20	9	29	35	15	57	17	26	51	261

Tablo 6’ya göre 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde toplam 261 kök değer tespit edilmiştir. Kök değerler içerisinde en sık tekrarlananların sevgi (f=57; %21,83), yardımseverlik (f=51; %19,54), sabır (f=35; %13,40) ve öz denetim (f=29; %11,11) olduğu görülürken dürüstlük (f=9) ve adalet (f=2) değerlerinin metinlerde en az yer alan kök değerler olduğu belirlenmiştir. Ders kitaplarındaki metinlerde tespit edilen kök değerlere yönelik cümle örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

“Her şeyin ötesinde, beni kardeşlerimle mümkün olan her alanda eşit hâle getirmek istiyor, okula gidemeyişimin olumsuz sonuçlarını azaltmak amacıyla elinden geleni yapıyordu.” (Adalet- Özgün, s.42)

“Dost işte efendim; karanlıkta ilk parlayan yıldız, zor gününde yetişen, sırrını taşıyan, adına şarkılar yazılan dost değil midir?” (Dostluk- MEB (2019a), s. 24)

Ö.Kemiksiz Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki “Erdemler”...

“Bu olaydan sonra anneme, babama haber vermeden hiçbir yerden para almadım.” (Dürüstlük- MEB (2019b), s. 120)

“Üzerine düşeni büyük bir dikkatle yapardı.” (Öz denetim- MEB (2019a), s. 10)

“Son kostümlü provada belki birisi ‘Bende böyle bir ayakkabı var.’ der diye umuyordum.” (Sabır- Dersdestek, s. 26)

“Padişah, Hacı Hacı Ray’ın görüşlerine çok önem verirdi.” (Saygı- MEB (2019a), s. 10)

“Kitaplar, bir zaman bana, insanları sevmek lazım geldiğini, insanları sevince tabiatın, tabiatı sevince dünyanın sevineceğini oradan yaşama zevkini duyulacağını öğretmiştiler.” (Sevgi- Özgün, s. 10)

“Yemekleri yapıyor, küçükleri yıkıyor ve giydiriyor, büyüklerin de her sabah okula gitmeden önce kulaklarının arkasını yıkadıklarından emin oluyordu.” (Sorumluluk- Özgün, s. 40)

“Başka bir işi olmadığı için elinden geldiğince bu toprakları kurtarmaya karar vermişti.” (Vatanseverlik- MEB (2019b), s. 131)

“Ertesi gün, mahallenin yaşlı başlı kişileri bir araya gelip bu zavallı aileye ne gibi yardımların yapılabileceğini konuşmaya başladılar.” (Yardımseverlik- Dersdestek, s. 11)

Beşinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın “Ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki ‘Erdemler’ temasında yer alan metinlerde ‘kök değerler’in kullanılma sıklığı nasıldır?” şeklindeki beşinci sorusuna yönelik bulgular Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki “Kök Değerler”in Sayısal Dağılımı

Yayınevi	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik	Toplam (f)
MEB (2018)	4	-	1	5	1	6	11	3	17	11	59

MEB (2019)	-	5	5	8	-	6	9	2	-	8	43
Toplam (f)	4	5	6	13	1	12	20	5	17	19	102

Tablo 7’ye göre 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde toplam 102 kök değer tespit edilmiştir. Kök değerler içerisinde en sık tekrarlananların sevgi (f=20; %19,60), yardımseverlik (f=19; %18,62), vatanseverlik (f=17; %16,66), öz denetim (f=13; %12,74) ve saygı (f=12; %11,76) olduğu görülürken adalet (f=4) ve sabır (f=1) değerlerinin metinlerde en az yer alan kök değerler olduğu belirlenmiştir. Ders kitaplarındaki metinlerde tespit edilen kök değerlere yönelik cümle örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

“Kazancımızı da bölüşeceğiz.” (Adalet- MEB (2018), s. 203)

“Sadece onu denemek istiyor ama kötü bir şey yapmış olacağına ihtimal vermiyormuş.” (Dostluk- MEB (2019), s. 41)

“Yalan çok fenadır, dedi.” (Dürüstlük- MEB (2019), s. 22)

“Ama hiddete kapılmayıp konuyu araştırmaya karar vermiş.” (Öz denetim- MEB (2019), s.40)

“Kusura bakmayın daha bulamadım fakat merak etmeyin, önümüzdeki günlerde mutlaka bir şeyler çıkar.” (Sabır- MEB (2018), s.201)

“Bir zamanlar Ankara-İstanbul arasında işleyen trenler Sarıköy’den geçerken saygı düdüğü öttürür, demir yolu personeli yüzünü yol üstündeki türbeye dönermiş.” (Saygı- MEB (2018), s. 189)

“Babam yumuşak yürekliydi, kimseyi kırmak istemezdi.” (Sevgi- MEB (2018), s.201)

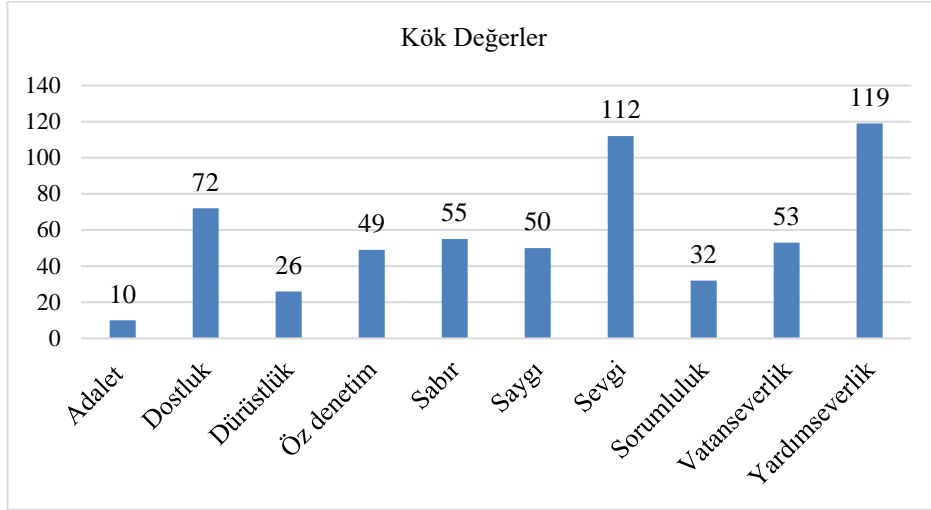
“Bardakta suyun olması ise her iki tarafın da ortak sorumluluğuna girer.” (Sorumluluk- MEB (2019), s. 13)

“Mahallemizdeki işsizlerin severek çalışıp kazanç sağlayacağı bir iş kuracağız.” (Vatanseverlik- MEB (2018), s. 203)

“Saraya geldikten sonra Sultan ona en güzel kıyafetleri hediye etmiş.” (Yardımseverlik- MEB (2019), s.40)

Altıncı Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın “Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki ‘Erdemler’ temasında yer alan metinlerde ‘kök değerler’in kullanılma sıklığı nasıldır?” şeklindeki altıncı sorusuna yönelik bulgular Grafik 1’de gösterilmiştir.

Grafik 1. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Kök Değerlerin Sayısal Dağılımı

Grafik 1’de görüldüğü üzere ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki “Erdemler” temasında yer alan metinlerde toplam 578 kök değere rastlanmıştır. Bu değerlerden metinlerde en fazla yer verilenlerin yardımseverlik (f=119; %20,59) ve sevgi (f=112; %19,38) değerleri olduğu belirlenmiştir. Bu değerler dışında dostluk (f=72; %12,46), sabır (f=55; %9,51), vatansızlık (f=53; %9,17), saygı (f=50; %8,65) ve öz denetim (f=49, %8,48) değerlerine de metinlerde sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Ders kitaplarındaki metinlerde en az yer alan kök değerler ise sorumluluk (f=32; %5,53), dürüstlük (f=26; %4,50) ve adalet (f=10; %1,73) şeklinde sıralanmıştır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada 2018 Türkçe Öğretim Programı’nda yer verilen 10 kök değerinin ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde kullanım sıklığının tespit edilmesine odaklanılmıştır. Elde edilen veriler neticesinde kök değerlerin metinlerde 578 kez işlendiği, sınıf seviyesi arttıkça metinlerdeki kök değer oranlarının arttığı, yardımseverlik ve sevgi değerlerinin metinlerde en sık işlenen değerler olduğu, en az işlenen değerlerin ise sorumluluk, dürüstlük ve adalet şeklinde sıralandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bölümde araştırma sonuçları

alanyazındaki farklı çalışmalarda ulaşılan sonuçlarla karşılaştırılarak sunulmuştur.

Metinlerde tespit edilen kök değerlerin sınıf seviyelerine göre dağılımına bakıldığında 5. sınıftan 8. sınıfa doğru bir artışın söz konusu olduğu belirlenmiştir. Eken ve Öksüz'ün (2019) ilkökul Türkçe ders kitaplarındaki değerleri ele aldıkları çalışmada 1. sınıfta 113, 2. sınıfta 193, 3. sınıfta 246, 4. sınıfta 190 kök değer tespit edilmiştir. Pilav ve Erdoğan'ın (2016) ortaokul Türkçe kitaplarındaki bilgilendirici metinleri değerlendirdikleri çalışmada değer sayılarının metin sayılarına oranına bakıldığında 5. sınıf için 4,04; 6. sınıf için 4,68; 7. sınıf için 4,80 ve 8. sınıf için 4,72 şeklinde bir sonuca ulaşılmıştır. Doğan ve Gülüşen'in (2011) çalışmasında değerleri en çok içeren sınıf seviyesinin 8. sınıf olduğu, bunu 6 ve 7. sınıfın takip ettiği belirlenirken Türkben (2019) tarafından yapılan çalışmada ise ortaokul Türkçe ders kitaplarında en fazla değer 5. sınıfta işlendiği belirlenmiş, bunu sırasıyla 7, 8 ve 6. sınıf takip etmiştir. Buna göre bu çalışmadan farklı olarak alanyazındaki çalışma sonuçlarının sınıf seviyesi arttıkça metinlerdeki değer sayılarının kademeli şekilde artmadığını gösterdiği söylenebilir. Öğrencilerin yaşları ilerledikçe daha fazla değerle karşılaşmaları adına sınıf seviyesi arttıkça ders kitaplarında daha fazla değer ifadesine yer verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada 5. sınıf düzeyinde iki farklı kitap incelenmiş, bu kitaplardan MEB Yayınlarında dürüstlük, Anıttepe Yayınlarında ise adalet değerine "Erdemler" temasındaki metinlerde yer verilmediği belirlenmiştir. Bu sınıf düzeyinde metinlerde en çok işlenen kök değerlerin sevgi, yardımseverlik, saygı ve dostluk olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Şimşek'in (2021) çalışmasında 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında sevgi ve yardımseverlik değerlerine sıkça yer verildiği, adalet ve dürüstlük değerlerinin ise çok az vurgulandığı belirtilmiştir. Güven ve Yıldırım'ın (2019) çalışmasında da 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinde en az yer alan değerler yine adalet ve dürüstlük şeklinde tespit edilmiştir.

6. sınıf düzeyinde incelemeye alınan ders kitaplarından MEB Yayınlarında adalet, öz denetim, sabır ve sorumluluk değerleri; Ekoyay Yayınlarında da adalet, dürüstlük ve öz denetim değerleri metinlerde yer almazken Eksen Yayınları tarafından hazırlanan ders kitabındaki metinlerde bütün kök değerlere yer verildiği tespit edilmiştir. Mutlu ve Dinç (2019) ile Şakiroğlu'nun (2020) 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerleri inceledikleri çalışmalarda da adalet değerinin metinlerde en az yer verilen değerlerden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki "Erdemler" temasında yer verilen metinlerde en sık işlenen kök değerler ise dostluk, yardımseverlik, sevgi ve saygı şeklinde sıralanmıştır. 5. sınıf düzeyinde en çok işlenen kök değerlerden yardımseverlik, sevgi ve saygının bu sınıf düzeyinde de sıklıkla işlendiği görülse de "dostluk"

Ö.Kemiksiz Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki “Erdemler”...

değerinin incelenen metinlerde dikkate değer şekilde öne çıktığı söylenebilir. Bu değere en fazla Eksen Yayınları tarafından hazırlanan kitapta yer verildiği belirlenmiştir. Bunda bahsi geçen kitapta “Dostluk” adlı bir metnin yer alması rolü olduğu tahmin edilmektedir.

7. sınıf Türkçe ders kitaplarından MEB Yayınlarında (2019a) dürüstlük; MEB Yayınlarında (2019b) adalet ve dostluk; Dersdestek Yayınlarında da adalet değerinin metinlerde yer almadığı belirlenmiştir. Ecerkale ve Bayrak’ın (2018) araştırmasında da adalet değerine 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer verilmediği ortaya konmuştur. Bu sınıf düzeyinde metinlerde en çok işlenen kök değerlerin sevgi, yardımseverlik ve sabır olduğu görülmüştür. “Sabır” kök değeri bütün yayınlar içerisinde en fazla Özgün Yayınlarında işlenmiştir. Bunda ilgili kitapta bu değeri ve bu değere yönelik tutum ve davranışları sıkça işleyen “Sol Ayağım” adlı metnin yer almasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada 8. sınıf düzeyinde incelenen MEB Yayınlarına ait iki farklı kitaptan birincisinde (2018) dostluk, ikincisinde (2019) ise adalet, sabır ve vatanseverlik değerlerinin metinlerde yer almadığı tespit edilmiştir. Bu sınıf seviyesinde en çok işlenen kök değerler ise sevgi, yardımseverlik ve vatanseverlik şeklinde sıralanmıştır. Vatanseverlik değerinin bir kitapta hiç kullanılmamasına (2019) rağmen en çok işlenen değerlerden biri olmasında da bu değere ait tutum ve davranışları vurgulayan metinlerin (Yunus Emre’nin Mezarları, Emine Teyze’nin Çilek Reçeli) ilgili kitapta (2018) yer almasının etkisi olduğu tahmin edilmektedir. Buna göre doğrudan bir kök değeri işleyen metinlerin kullanılmasının kitaplardaki değer sıklık ve oranlarında etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Öğretim Programı’nda yer aldığı hâlde bazı değerlerin kitaplarda hiç yer almaması veya çok az yer alması ciddi bir eksikliklerdir. Bu sebeple ders kitabı hazırlayıcılarının bu noktalarda daha titiz davranmaları son derece önemlidir.

Araştırma kapsamında incelenen bütün ders kitaplarındaki kök değerlerin sıklığına bakıldığında yardımseverlik ve sevgi değerlerinin belirgin şekilde ön plana çıktığı söylenebilir. Durhat ve Ökten (2020) tarafından yapılan ve MEB Yayınları tarafından hazırlanan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki kök değerleri belirlemeyi amaçlayan araştırmada da yardımseverlik (%28) ve sevgi (%22) değerleri ilk iki sırayı almıştır. Ayrıca bu sonuç Eken ve Öksüz (2019) tarafından yapılan ve ilkökul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan değerleri tespit etmeyi amaçlayan çalışma ile Aktan ve Padem (2013) tarafından 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki okuma metinlerinde yer alan değerleri belirlemeyi amaçlayan çalışmanın sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Pilav ve Erdoğan’ın (2016) ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer verilen bilgilendirici metinlerdeki değerleri belirledikleri araştırma ile Yılar’ın (2016) ilkökul Türkçe ders kitaplarındaki değerleri belirlediği araştırmada da “sevgi” değeri bütün sınıf düzeylerinde en

çok işlenen değer olarak öne çıkmıştır. Türkçe ders kitaplarında yer alan “Karagöz” metinlerindeki değerleri tespit eden Alver ve Koçer’in (2020) araştırmasında bu metinlerde en sık işlenen değer yine “sevgi” olmuştur. Bunların dışında sevgi ve/veya yardımseverlik değerinin Türkçe ders kitapları (Deniz ve Karagöl, 2018; Ekinci-Çelikpazu ve Aktaş, 2011; Türkben, 2019), yabancı dil olarak Türkçe ders kitapları (Kaya ve Büyükalan-Filiz, 2020) Türkçe dersi dışındaki ders kitapları (Güzel-Candan ve Ergen, 2014; Öztürk ve Özkan, 2018) edebî eserler (Binyıl-Şahin, 2019; Demir, 2019; Ergül-Özkul, 2019; Kurt, 2019; Yüce, 2020) ve çizgi filmlerde (Ateş vd., 2021) sıkça vurgulandığını tespit eden farklı çalışmalar da mevcuttur. Toplumumuzun en çok önem verdiği değerlerden biri olan yardımlaşma, bireyler arası sevginin de bir göstergesidir. Bundan dolayı bireyi, bir başka bireye yardım etmeye yönlendiren duygunun sevgi olduğunu söylemek mümkündür. Ders kitaplarında bu iki değer sıkça yer almasının, toplumdaki değer anlayışını yansıtan bir durum olarak da okunabileceği düşünülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre Türkçe ders kitaplarındaki “Erdemler” temasında yer alan metinlerde yardımseverlik ve sevgi dışında sıkça işlenen değerlerin dostluk, sabır, vatanseverlik, saygı ve öz denetim olduğu tespit edilmiştir. Alanyazında burada bahsi geçen değerlerin yer aldığı metinleri/materyalleri ortaya çıkaran araştırmaların mevcut olduğu görülmektedir. Bu değerlerden “dostluk”, Hatay-Uçar’ın (2019) araştırmasında ilkökul 1, 2, 3. sınıf hayat bilgisi ve 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok yer alan değer olarak tespit edilmiştir. “Vatanseverlik” değeri, Işıkoğlu’nun (2019) yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki; Şentürk vd.nin (2019) ilkökul Türkçe ders kitaplarındaki; Mutlu ve Dinç ile (2019) Şakiroğlu’nun (2020) 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerleri inceledikleri çalışmalarda metinlerde en sık işlenen değer olarak öne çıkarken “öz denetim”, Şahin’in (2019) Rafadan Tayfa çizgi filmindeki kök değerleri tespit ettiği araştırmada ilk sırada yer almıştır. Yapılan araştırmalar (Demir, 2019; Ergül-Özkul, 2019; Toz ve Ağaoğlu, 2019) “saygı” değerinin ise edebî eserlerde daha fazla oranda yer aldığını göstermektedir.

Bütün sınıf seviyeleri açısından bakıldığında metinlerde en az yer verilen kök değerler sırasıyla sorumluluk, dürüstlük ve adalet şeklinde belirlenmiştir. Türkben’in (2019) ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki değerleri incelediği araştırmada da adalet ve dürüstlük değerlerinin metinlerde en az işlenen değerler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eken ve Öksüz (2019) ile Şentürk vd. (2019) tarafından yapılan ve ilkökul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer verilen değerleri tespit etmeyi amaçlayan farklı çalışmalarda yine adalet ve dürüstlük değerlerinin metinlerde en az işlenen iki kök değer olduğu belirlenmiştir. Arseven vd.nin (2018) araştırmasında da adalet değeri ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde en az yer alan değer olarak tespit edilmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitapları (Işıkoğlu, 2019) ile hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders

Ö.Kemiksiz Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki “Erdemler”...

kitaplarındaki (Aktan ve Padem, 2013; Hatay-Uçar, 2019) değerleri belirlemeyi amaçlayan çalışmalarda da dürüstlük ve adalet değerlerinin metinlerde en az yer alan değerlerden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Edebî eserlerde kök değerlerin sıklık durumunu ele alan araştırmalarda (Demir, 2019; Ergül-Özkul, 2019; Kurt, 2019; Yüce, 2020) da adalet ve/veya dürüstlük değerlerine diğer kök değerlere oranla daha az yer verildiği tespit edilmiştir. Ancak Özer’in (2019) “Saftirik Greg’in Günlüğü” serisindeki değerleri tespit ettiği çalışmada dürüstlük değeri en çok işlenen ilk değer olurken adalet değerinin de üçüncü sırada yer aldığı belirlenmiştir. Bununla beraber bu çalışmada metinlerde çok yer verilmediği belirlenen “sorumluluk” değerine gerek farklı branşlara ait ders kitaplarında (Erbaş, 2021; Eskimen, 2018; Hatay-Uçar, 2019; Özay-Köse ve Gül, 2020; Şahin ve Başgöl, 2018) gerekse edebî/kültürel eserlerde (Akay, 2019; Güner, 2019; Kasap, 2019) oldukça fazla yer verildiğini ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur. Bu sonucun ortaya çıkmasında kitaplara alınan metinlerin içeriği ile edebî/kültürel eserlerde işlenen konuların etkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonucuna göre “adalet” ve “dürüstlük” değerleri Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde sıkça işlenmemesine rağmen değer tercihleri üzerine yapılan araştırmaların bunun tam tersi bir bulguyu işaret ettiği görülmektedir. Aktepe ve Yel (2009) tarafından ilköğretim öğretmenlerinin en çok önem verdikleri değerleri belirlemek amacıyla yapılan çalışmada ilk on değer tercihinde “adalet” ilk, “dürüstlük” ise altıncı sırada yer almıştır. Gülşen’in (2017) pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarıyla yaptığı araştırmada da katılımcılar, en önemli gördükleri değerler sıralamasında “adalet” ve “dürüstlük” değerlerine ilk beş sıra içerisinde yer vermişlerdir. Buna göre toplumun değer yargıları ile ders kitaplarındaki metinlerde işlenen değerler arasında farklılıklar olduğu/olabileceği söylenebilir.

Sonuç olarak Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kök değerlerin tamamının ders kitaplarındaki “Erdemler” temasında kullanılacak metinlerde mutlaka yer almasına çalışılmasının uygun olacağı, bu değerler bakımından zengin olduğu yapılan akademik çalışmalarla ortaya konmuş olan metinlerin tespit edilmesinin bu noktada yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akay, İ. (2018). Ahmet Yılmaz Boyunağa’nın çocuk romanlarında yer alan kök değerler. *Turkish Studies*, 13(28), 1-30.
- Aktan, O. ve Padem, S. (2013). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan okuma metinlerinde yer alan değerler. *Asya Öğretim Dergisi*, 1(2), 44-55.

- Aktepe, V. ve Yel, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622.
- Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi temasının değerler eğitimi açısından incelenmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Alver, T. ve Koçer, G. (2020). Türkçe ders kitaplarında Karagöz metnindeki değerler eğitimi. *International Journal of Language Academy*, 8(3), 450-462. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.43644>
- Arseven, A., Yolcu, F., ve Kılıç, A.Ş. (2018). Ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değer eğitimi açısından incelenmesi. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 15 (58), 205-222.
- Ateş, M. A., Durmuşoğlu-Saltalı, N. ve Asit, G. (2021). Pisi çizgi filminin içerdiği değerler açısından incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 506-522.
- Balcı, A. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma- yöntem, teknik ve ilkeler*. Pegem Yayınları.
- Binyıl-Şahin, N. (2019). *Sabahattin Ali'nin eserlerinde değerler eğitimi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Demir, N. (2019). *Değerler eğitimi açısından Necip Fazıl Kısakürek'e ait "Çile" adlı eserde kök değerlerin incelenmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Demirhan-İşcan, C. (2019). Değerler eğitiminde temel kavramlar. İçinde A. F. Ersoy ve P. Ünüvar (Eds.), *Karakter ve değerler eğitimi* (ss. 31-50). Anı Yayıncılık.
- Deniz, K. ve Karagöl, E. (2018). Değerler eğitimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 244-255.
- Doğan, B. ve Gülüşen, A. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- Durhat, G. ve Ökten, C. E. (2020). Kök değerlerin ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki erdemler temasıyla ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 675-693.

Ö.Kemiksiz Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki “Erdemler”...

- Ecerkale, N. ve Bayrak, Ö. (2018). Türkçe 7. sınıf ders kitabındaki metinlerin değerler bağlamında incelenmesi. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 4(2), 277-287.
- Eken, N. T. ve Öksüz, H. İ. (2019). İlkokul (1-4) Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler bakımından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 384-401.
- Ekinci-Çelikipazu, E. ve Aktaş, E. (2011). MEB 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 6(2), 413-424.
- Ekiz, D. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Emiroğlu, B. (2017). Değerler eğitiminin gençlerin sağlıklı sosyalleşmelerine etkisi. *International Journal of Eurasian and Culture*, 3, 115-126.
- Erbaş, A. A. (2021). Sosyal bilgiler öğretim programındaki değerlerin sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımaları. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11 (1), 23-40. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.779737>
- Ergül-Özkul, Z. (2019). *Haldun Taner'in öykülerinde tespit edilen değerlerin Türkçe Öğretim Programı'nda (1-8. sınıf) yer alan kök değerlerle uyumu*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Eskimen, A. D. (2018). 2018 yılı Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programı ve 9.-10. sınıf Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarında yer alan değerler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 66, 51-67. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7549>
- Gülşen, C. (2017). Öğretmen adaylarının bireysel değerler yönetimi hakkındaki görüşleri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 57-71.
- Güner, B. (2019). *Türkçe Eğitimi açısından Nurettin Topçu'nun eserlerinde değer eğitimi unsurları*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2019). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Güven, S. ve Yıldırım, N. (2019). Ortaokul beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 813-827.

- Güzel-Candan, D. ve Ergen, G. (2014). 3. sınıf hayat bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 134-161.
- Hatay-Uçar, F. (2019). *İlkokul hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarında değerler eğitimi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Işıkoğlu, D. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi C1 ders kitaplarında hedef kültüre yönelik metinlerde değerler. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 64, 553-562. <https://doi.org/10.14222/Turkiyat3848>
- Karababa, A. (2014). Kuramsal temelde değer. İçinde B. Dilmaç ve H. H. Bircan (Eds.), *Değerler ve değerler psikolojisi* (ss. 1-20). Pegem Yayınları.
- Kasap, N. (2019). *Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Kaya, A. ve Büyükalın-Filiz, S. (2020). Yunus Emre Enstitüsü "Türkçe Öğreniyorum" isimli ders kitaplarındaki okuma metinlerinin ve görsellerinin kök değerler açısından incelenmesi. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6(35), 1585-1593.
- Kızıltepe, Z. (2015). İçerik analizi. İçinde F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Eds.), *Nitel araştırma-yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* (ss. 253-266), Anı Yayıncılık.
- Kurt, Ö. (2019). *6-10 yaş çocuk öykü kitaplarının MEB 2018 hayat bilgisi öğretim programında bulunan değerler yönünden incelenmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Kurtoğlu, F. S. (2019). Kök değerler açısından Hacı Bektaş Veli'nin eserleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 89, 55-70.
- MEB. (2006). *Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. MEB Yayınları.
- MEB. (2015). *Türkçe dersi öğretim programı*. MEB Yayınları.
- MEB. (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*, <https://ttkb.meb.gov.tr> (27.12.2019)
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. MEB Yayınları.

Ö.Kemiksiz Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki “Erdemler”...

- Murat, M., Doğan, Ş. ve Öner, R. E. (2019). Afacanlar sınıfı animasyon filmi ve kök değerler. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(46), 5542-5563. <https://doi.org/10.26449/sss.1798>
- Mutlu, H. H. ve Dinç, S. (2019). 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temalardaki metinlerin kök değerlerle ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 1048-1062.
- Nalçacı, A. (2019). Değer eğitiminde aile, çevre ve okul. İçinde S. Z. Genç ve A. Beldağ (Eds.), *Karakter ve değer eğitimi* (ss. 189-206). Pegem Yayınları.
- Oktay, M. (2019). Muallim Naci'nin 'Ömer'in Çocukluğu' adlı eserinde kök değerler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 161-173.
- Özay-Köse, E. ve Gül, Ş. (2020). Ortaöğretim 9. ve 10. sınıf biyoloji ders kitaplarında yer alan değerler. *İBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 35-45. <https://doi.org/10.21733/ibad.635316>
- Özbay, M. (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. *Türk Dili*, 602, 112-120.
- Özbay, M. ve Karakuş-Tayşi, E. (2011). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı açısından önemi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1), 21 - 31.
- Özer, F. (2019). *Saftirik Greg'in günlüğü serisinin değerler bağlamında incelenmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kütahya Dumlupınar.
- Öztürk, T. ve Özkan, Z. S. (2018). Hayat bilgisi ders kitaplarındaki metin ve görsellerin değerler açısından incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 172-204.
- Pilav, S. ve Erdoğan, Ş. (2016). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(210), 351-371.
- Sapsağlam, Ö. (2016). *Okul öncesi dönemde karakter ve değerler eğitimi: Teoriden uygulamaya*. Pegem Yayınları.
- Şahin, Ö. ve Başgül, M. (2018). Ortaokul matematik ders kitaplarında sosyal değerler. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 90-104. <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.1890>

- Şahin, S. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kök değerler açısından rafadan tayfa çizgi filminin incelenmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Şakiroğlu, Y. (2020). 6. sınıf Türkçe ders kitabının değer aktarımı bağlamında incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 145-161.
- Şentürk, Ş., Duran, V. ve Binay, E. (2019). İlköğretim Türkçe eğitim programında kök değerlerin incelenmesi. *Turkish Studies*, 14(4), 1697-1716. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.23474>
- Şimşek, R. (2021). Türkçe ders kitaplarında yer alan kök değerlerin dağılımının sosyopolitik açıdan değerlendirilmesi. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 6(12), 566-612.
- Taner-Duman, M. (2019). *Değerler eğitimi ve söz varlığı açısından Bektaşî fıkraları*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Tezcan, M. (2018). *Değerler eğitimi- sosyolojik yaklaşım*. Anı Yayıncılık.
- Toz, H. ve Ağaoğlu, H. D. (2019). Bahaeddin Özkîşi'nin romanlarında öne çıkan değerler. *International Journal of Language Academy*, 7(3), 1-21. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.25827>
- Türkben, T. (2019). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletmiş olduğu değerler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 508-526.
- Ulusoy, K. (2019). *Karakter değerler ve ahlak eğitimi*. Pegem Yayınları.
- Ulusoy, K. ve Arslan, A. (2016). Değerli bir kavram olarak değer ve değerler eğitimi, İçinde R. Turan ve K. Ulusoy (Eds.), *Farklı yönleriyle değerler eğitimi* (ss. 1-16). Pegem Yayınları.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2016). *Değerler Eğitimi*. Pegem Yayınları.
- Yaman-Atalay, D. (2013). *2012-2013 öğretim yılı ilköğretim 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan 'sevgi ve duygular' temalarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
- Yaman, H., Taflan, S. ve Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.

Ö.Kemiksiz Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki “Erdemler”...

Yılar, R. (2016). İlettiği değerler açısından ilkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler üzerinde incelemeler. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 490-506.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yüce, B. N. (2020). *Hamdi Ülker'in eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.

Çalışmada İncelenen Ders Kitapları

Ağın-Haykır, H., Kaplan, H., Kıryar, A., Tarakcı, R. ve Üstün, E. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5 ders kitabı*. MEB Yayınları.

Akgül, A., Demirer, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ. ve Uysal, A. (2019a). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. MEB Yayınları.

Ceylan, S., Duru, K., Erkek, G. ve Pastutmaz, M. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı*. MEB Yayınları.

Çapraz-Baran, Ş. ve Diren, E. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. Sınıf ders kitabı*. Anıttepe Yayıncılık.

Demirel, T. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Ekoyay Yayıncılık.

Eselioğlu, H., Set, S., ve Yücel, A. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı*. MEB Yayınları.

Erkal, H. ve Erkal, M. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. Özgün Matbaacılık.

Kaya, B. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7 ders kitabı*. Dersdestek Yayıncılık.

Kır, T., Kıрман, E. ve Yağız, S. (2019b). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. MEB Yayınları.

Mete, G., Karaaslan, M., Kaya, Y., Ozan, Ş., ve Özdemir, D. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı*. MEB Yayınları.

Şekerci, Y. (2018). *6. sınıf ortaokul Türkçe ders kitabı*. Eksen Yayıncılık.